

Datganoli: Ewyllys bendant pobl Cymru?

Owain Roberts

Yn 1999, croesawyd datganoli fel 'ewyllys bendant pobl yr Alban' ond gan fod y canlyniad yng Nghymru mor agos, parhau wnaeth y dadlau am ddatganoli. A lwyddodd canlyniad Refferendwm 2011 i gadarnhau 'ewyllys bendant pobl Cymru' o'r diwedd?

Er nad oedd y nifer a bleidleisiodd yn y refferendwm ar 3 Mawrth 2011 mor uchel â hynny, roedd y bleidlais gadarnhaol mor bendant, llwyddwyd nid yn unig i gwblhau'r broses o droi'r Cynulliad Cenedlaethol yn ddeddfwrfa lawn, ond ym marn llawer, llwyddwyd hefyd i ddod â'r dadlau ynglŷn â datganoli yng Nghymru i ben. Ai datganoli, felly, yw ewyllys bendant y Cymry?

Diosg 'cysgodion' 1979 a 1997

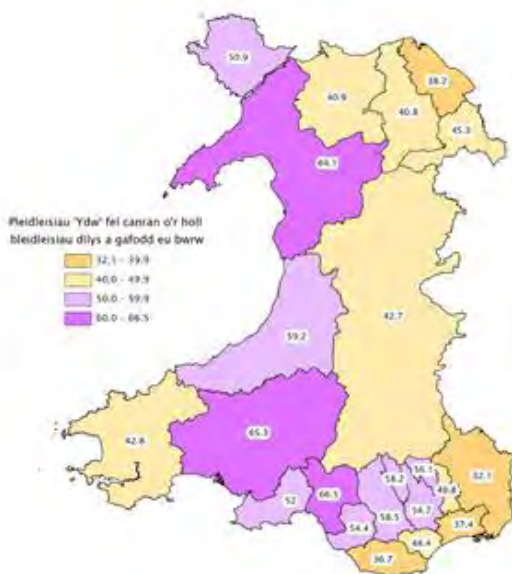
Nid oedd modd dod i'r casgliadau hyn yn dilyn y refferenda blaenorol ar ddatganoli yng Nghymru yn 1979 a 1997.

Yn 1979, cafodd y cynnig i sefydlu Cynulliad Cenedlaethol ei wrthod yn bendant gan y Cymry a oedd yn elyniaethus tuag at y math gwanaf o hunanlywodraeth.

Er bod agweddau o'r fath wedi newid yn ddrmatig erbyn 1997, roedd Cymru yn dal yn rhanedig ynglŷn â datganoli. Pleidleisiodd pobl Cymru o blaid Cynulliad Cenedlaethol, ond mandad gwan a llugoer a gafwyd gan fwyafrif bach o'r rhai a bleidleisiodd. Ar y llaw arall, pleidleisiwyd o blaid creu Senedd yr Alban gyda mwyafrif o 4 i 1 yn 1997. Gellid dadlau, felly, bod datganoli yng Nghymru, yn wahanol i'r Alban, wedi parhau'n bwnc dadleuol.

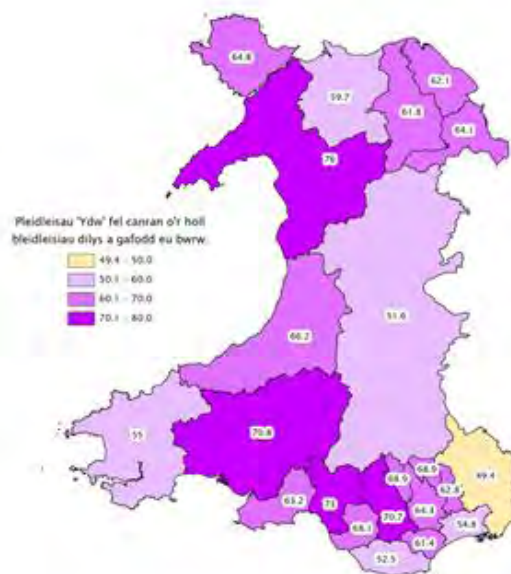
Yn 2011, roedd y modd y pleidleisiodd Cymru i'w weld yn gwbl bendant. Pleidleisiodd 63.5 y cant o blaid rhoi rhagor o bwerau i'r Cynulliad Cenedlaethol; dyma'r un ganran yn union ag a bleidleisiodd o blaid rhoi pwerau i Senedd yr Alban godi trethi yn 1997.

1997

Ffynfoniell: Cynhyddi a Ystadegau Ardulliedd Llied Cymru 2000 at 1 Gwasgarnth Ymchwil.
© Heffelfant a Corus a hollisau cronfa ddata 2011.
Arwyddwr: 10904/233.

2011

Ffynfoniell: Y Comisiwn Etholladau at: Y Gwasgarnth Ymchwil.
© Heffelfant a Corus a hollisau cronfa ddata 2011.
Arwyddwr: 10904/233.

Cymru unedig

Dangosodd canlyniad 2011 hefyd fod y gefnogaeth i ddatganoli ac i gryfhau'r Cynulliad Cenedlaethol wedi gwastatáu yn ddaearyddol ar hyd a lled y wlad.

Mae cefnogaeth i ddatganoli wedi gwastatáu ar hyd a lled y wlad

Pleidleisiodd pob un o'r 22 ardal awdurdod lleol, namyn un, o blaid rhoi rhagor o bwerau i'r Cynulliad Cenedlaethol. Hyd yn oed yn yr ardal honno a bleidleisiodd yn erbyn, sef Sir Fynwy, dim ond mwyafrif bach iawn, sef 320 pleidlais, a gafwyd.

Roedd y bleidlais o blaid yn weddol gyson ar hyd a lled y wlad. Ymddengys bod y rhaniadau daearyddol rhwng y dwyrain a'r gorllewin a rhwng y gogledd a'r de, a oedd mor amlwg yn 1997, wedi diflannu. Roedd yn syndod bod y ganran a bleidleisiodd yn gadarnhaol yn siroedd Wrecsam a Sir y Fflint yn y gogledd-ddwyrain yn uwch na'r ganran a wnaeth hynny yng Nghaerdydd.

Roedd y canlyniad cyffredinol yn 2011 nid yn unig yn bendant; roedd hefyd yn dangos bod Cymru yn unedig iawn.

Cefnogaeth lwyr?

Efallai ei bod yn gamarweiniol cymharu canlyniad 2011 â chanlyniad y pleidleisiau blaenorol yn ymwneud â chreu'r Cynulliad Cenedlaethol. Mewn cyferbyniad â'r dewisiadau amlwg a oedd yn wynebu pleidleiswyr yn 1979 a 1997, mae rhai wedi dadlau nad oedd y cwestiwn a ofynnwyd i bobl Cymru yn 2011 yn un a fyddai'n arwain at newid cyfansoddiadol sylfaenol.

O ganlyniad, mae'n anodd gwybod a oedd canlyniad 2011 yn dangos cefnogaeth lwyr i'r

Cynulliad Cenedlaethol ac i Lywodraethau Cymru ers 1999, ynteu ai'r cyfan a amlygwyd oedd cydnabyddiaeth ddifater bod datganoli yma i aros.

Yn ogystal â hyn, er bod canlyniad cyffredinol refferendwm 2011 yn gwbl glir, roedd y ganran a bleidleisiodd, o'i chymharu â refferenda blaenorol, gryn dipyn yn is. Dim ond 35.2 y cant o'r rhai a oedd wedi'u cofrestru i bleidleisio a wnaeth hynny, ac er nad oedd y ffigur mor isel ag yr oedd rhai wedi'i ofni, roedd yn dal yn llawer is na'r 50.1 y cant a bleidleisiodd yn 1997 a'r 58.8 y cant a bleidleisiodd yn 1979.

Roedd y ganran a bleidleisiodd yn 2011 gryn dipyn yn is nag yn 1997 a 1979

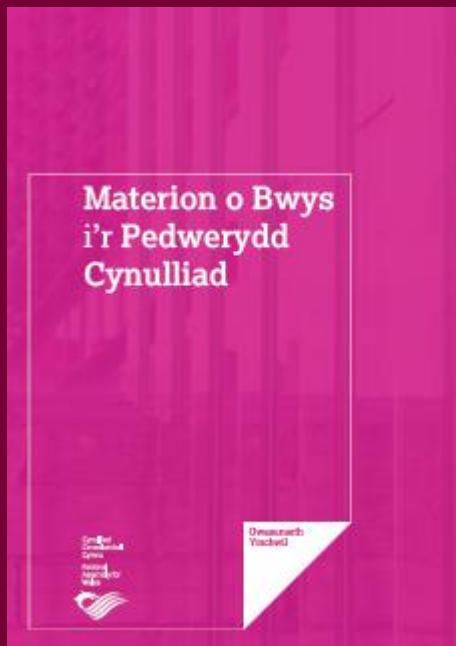
Efallai mai'r elfen fwyaf arwyddocaol yn refferendwm 2011, felly, oedd difaterwch pobl Cymru.

Dynameg y dyfodol

Er gwaethaf hyn, mae canlyniad y refferendwm yn debygol o fod yn arwyddocaol iawn o ran datganoli yng Nghymru. Yn benodol, mae sylwebyddion wedi nodi y bydd natur y canlyniad yn creu momentwm a dynameg a fydd yn rhoi dilysrwydd newydd i'r Cynulliad Cenedlaethol na chafwyd gan refferendwm 1997.

O gofio hefyd y cynlluniau i ostwng nifer yr Aelodau Seneddol yng Nghymru o 40 i 30 erbyn etholiad cyffredinol y Deyrnas Unedig yn 2015, ac ymrwymiad Llywodraeth y Deyrnas Unedig i ystyried cynigion Comisiwn Holtham, tybed a fydd y ffocws gwleidyddol yn awr yn symud o San Steffan i Gymru?

Erthygl o gyhoeddiad gan y Gwasanaeth Ymchwil

Materion o Bwys i'r Pedwerydd Cynulliad

Mae'r ddogfen hon wedi cael ei pharatoi'n arbennig ar gyfer Aelodau'r Cynulliad gan y Gwasanaeth Ymchwil. Mae'n trafod rhai o'r pynciau hynny sy'n debygol o fod o bwys i Aelodau yn ystod y Pedwerydd Cynulliad.

Materion o Bwys i'r Pedwerydd Cynulliad

Am rhagor o gyhoeddiadau, gweler **ein tudalennau ar wefan y Cynulliad**.
www.cynulliadcymru.org/bus-assembly-publications-research.htm

Y Gwasanaeth Ymchwil
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

E-bost: **Research.Service@wales.gov.uk**
Twitter: **[@YmchwilCCC](https://twitter.com/YmchwilCCC)**